

7. Шаповал Р. В. Сутність управлінської компетентності керівника дошкільного навчального закладу. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки*. Київ-Запоріжжя: Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України, ЗОІППО, 2008. Вип.52. С.353-359.

Рищак Наталія Іванівна,

старший викладач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», кандидат педагогічних наук

Богдан Яна Віталіївна,

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Спілкування є центральною проблемою педагогіки. Воно виступає основним засобом вирішення завдань навчання, виховання і особистісного розвитку дітей і направлено на створення сприятливого психологічного клімату, оптимального стану навчально-виховного процесу та ефективного досягнення педагогічної мети.

Спілкування – багатогранний процес встановлення та розвитку контактів між людьми, який передбачає обмін інформацією, стратегію та тактику взаємодії, сприйняття та розуміння один одного.

Спілкування – це різноманітні контакти між людьми, зумовлені потребами спільної діяльності.

Педагогічне спілкування являє собою специфічну форму ділового міжособистісного спілкування, що має свої характерні особливості, і в той же час підкоряється загальним психологічним закономірностям, властивим спілкуванню як формі взаємодії людини з іншими людьми, що включає комунікативний, інтерактивний і перцептивний компоненти.

Педагогічне спілкування є основною формою здійснення педагогічного процесу. Його продуктивність визначається, перш за все, цілями і цінностями освіти і, відповідно, спілкування, необхідного для його здійснення. При цьому зазначені цілі і цінності повинні бути прийняті всіма учасниками спілкування як суб'єктами цього процесу в якості імперативу їх індивідуальної поведінки.

Таким чином, педагогічне спілкування – це багатоплановий процес організації, встановлення і розвитку комунікації, взаєморозуміння і взаємодії між учнями і педагогами, що породжується цілями, характером і змістом їхньої спільної діяльності [4].

Педагогічне спілкування як професійно-етичне явище вимагає від педагогів спеціальної підготовки не лише для оволодіння технологією взаємодії, а й для набуття морального досвіду, педагогічної мудрості в організації взаємин з учнями, батьками, колегами за різними напрямками навчально-виховного процесу. Залежно від змісту та сфери діяльності, воно може бути професійним або непрофесійним за якістю.

Професійне педагогічне спілкування передбачає високу культуру, що свідчить про здатність педагога реалізувати свій потенціал у спілкуванні з іншими людьми, здатність сприймати, розуміти, засвоювати, передавати зміст думок, почуттів, прагнень у процесі навчання та виховання. Педагогічне спілкування є багатофункціональним явищем, що забезпечує обмін інформацією, співпереживання, знання особистості, самоствердження, продуктивну організацію взаємодії. Обмін інформацією та ставлення

співрозмовників один до одного характеризують комунікативний аспект спілкування, пізнання особистості та самоствердження - перцептивне, а організацію взаємодії – інтерактивне. Педагогічне спілкування допомагає вихователю організувати взаємодію на уроці та поза ним як цілісний процес.

Спілкування сприяє виникненню і становленню, формуванню і розвитку нових властивостей і якостей індивідуальності як учнів, так і вихователів. Тільки в процесі педагогічного спілкування може успішно здійснюватися формування загальної і професійної культури дітей, системи життєвих цілей і цінностей, моральних норм і принципів.

Спілкування являє собою досить складний, багатоаспектний і багатопредметний соціально-психологічний феномен. Воно різноманітно за своїм спрямуванням і своїм внутрішнім змістом. Пізнати сутність педагогічного спілкування можна, лише проаналізувавши предмет спілкування, тобто, те, з приводу чого воно відбувається.

Засоби педагогічного спілкування можна визначити як способи кодування, передачі, переробки і розтлумачення інформації, що передається в процесі спілкування. Під засобами спілкування розуміється те, яким чином людина реалізує зміст спілкування і досягає його мети.

Реалізація педагогічного спілкування, успішне досягнення його цілей і змісту за допомогою обраних засобів забезпечуються шляхом здійснення певної сукупності функцій цього спілкування. В ході виконання цих функцій відбувається бажана взаємодія вихователя з учнями, в результаті якого і формуються необхідні педагогічні умови для можливості вирішення поставлених завдань навчально-виховного процесу.

Ставлення до дитини визначає організаційну діяльність педагога, визначає загальний стиль його спілкування, який може бути авторитарним, ліберальним та демократичним.

При авторитарному стилі спілкування вихователь сам вирішує всі питання життя дітей, визначає кожен конкретну мету, виходячи з

власних установок; суворо контролює виконання будь-якого завдання та суб'єктивно оцінює досягнуті результати. Цей стиль керівництва є засобом реалізації тактики диктанту та опіки і у разі протистояння учнів авторитарному тиску вихователя призводить до протистояння [2, с. 209].

Ліберальний (поблажливий, анархічний) стиль спілкування характеризується прагненням вчителя не брати на себе відповідальність. Формально виконуючи свої обов'язки, педагог, що обрав цей стиль, намагається усунути себе від керівництва колективом учнів, уникає ролі вихователя, обмежується виконанням лише навчальної функції. Ліберальний стиль – це засіб реалізації тактики невтручання, яка ґрунтується на байдужості та незацікавленості проблемами життя дошкільнят та закладу. Наслідки такої позиції педагога - втрата поваги до учнів та контролю над ними, погіршення дисципліни, неможливість позитивно вплинути на особистісний розвиток учнів.

Демократичний стиль спілкування передбачає орієнтацію педагога на розвиток активності учнів, залучення кожного до вирішення спільних проблем. В основі лідерства - опора на ініціативу групи дітей. Демократичний стиль – найсприятливіший спосіб організації взаємодії учасників навчально-виховного процесу [2, с. 209].

Стиль спілкування педагога також впливає на формування особистості учнів, формування характеру пізнавальної діяльності, їх емоційного самопочуття та самопочуття.

У педагогічному спілкуванні надзвичайно важливим є ставлення вихователя.

Ставлення – стійка схильність людини, яка спонукає його зорієнтувати свою діяльність у певному напрямку та послідовно діяти на всі об'єкти та ситуації, відображає стан особистості на основі взаємодії між потребами та їх задоволення, забезпечує легкість, автоматичність та цілеспрямовану поведінку [5, с. 200].

Індивідуальний стиль педагогічного спілкування - зумовлений цілями педагогічної діяльності та особливостями індивідуальності

педагога, унікальністю властивої йому стійкої системи засобів та методів комунікативної взаємодії з учнями [5, с. 200].

Формуючи індивідуальний стиль педагогічного спілкування, педагог повинен сам з'ясувати особливості власного психофізичного апарату як складової творчої індивідуальності, за допомогою якої здійснюється передача його особистості дітям. А потім звернути увагу на відповідність (невідповідність) їхніх комунікативних можливостей індивідуально-типологічним особливостям дітей. Правильно знайдений індивідуальний стиль педагогічного спілкування сприяє вирішенню комплексу завдань:

- педагогічний вплив стає адекватним особистості вихователя, а процес спілкування з аудиторією - приємним;
- значно полегшена процедура налагодження стосунків з дітьми;
- підвищує ефективність передачі інформації [1, с. 122].

Часто трапляються випадки формування не індивідуального стилю, а псевдостилю – системи прийомів, що забезпечують ситуативний адаптаційний ефект і (в принципі) неприйнятні. Він проявляється у виробленні помилкових, помилкових індивідуальних прийомів і методів роботи, які не гарантують високої працездатності та затримують розвиток здібностей.

Таким чином, педагогічне спілкування буде продуктивним лише тоді, коли воно ґрунтується на повазі до особистості дітей, розумінні їхніх потреб та інтересів, вмінні правильно оцінювати ситуації та вибирати правильний вид спілкування.

Спілкування, засноване на повазі до особистості, незалежно від віку чи соціального статусу, стає надійною основою для співпраці, а отже є передумовою успішного навчання.

Список використаних джерел

1. Білик Л. Формування соціолого-психологічної культури студентської молоді у вищому навчальному закладі *Вища освіта України*. 1998. №3. С. 105–109.
2. Бутенко Н. Комунікативна майстерність викладача. Київ: КНЕУ, 2005. 336 с.

3. Власова О. Педагогічна психологія. Київ: Либідь, 2005. 400 с.
4. Каліцька Л. Формування професійної емпатії у майбутніх учителів: дис.... канд. пед. наук: 13.00.01.Кіровоградський пед.ун-т, 1996. 186 с.
5. Орбан-Лембрик Л. Соціальна психологія. Київ: Академ видав, 2003. 447 с.
6. Подберезський М. Характеристика особливостей педагогічної взаємодії *Вісник Дніпропетровського ун-ту ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2011. № 2. С. 31–36.

Ягоднікова Вікторія Вікторівна,

проректор з науково-педагогічної та інноваційної діяльності КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», доктор педагогічних наук, професор

Реуца Валентина Василівна,

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

В сучасних умовах глобалізації і інтеграції всіх сфер життєдіяльності людини проблема цінностей і ціннісних орієнтацій потребує переосмислення, оскільки все більшу роль у змісті світовідчуття, світогляду нових поколінь відіграють такі категорії як життя, любов, здоров'я, інформація, свобода, толерантність,